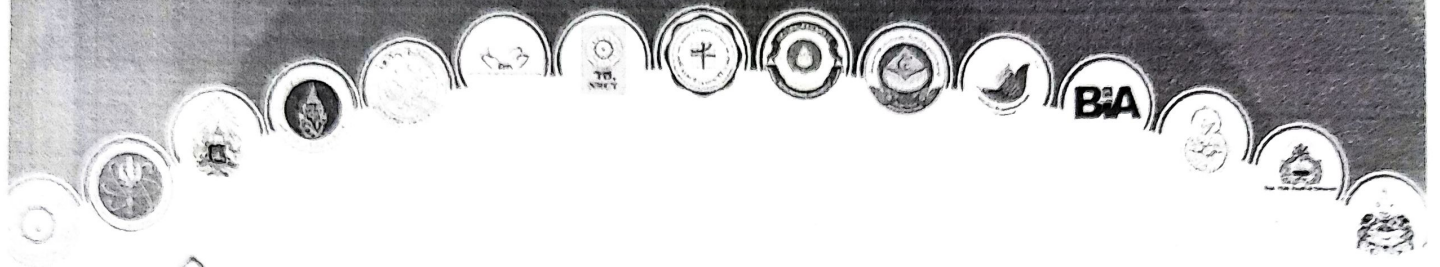

Proceedings

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ

งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4

THE 4th NATIONAL CONFERENCE (MCU.RK.2022)

“พระพุทธศาสนา
เพื่อการเยียวยา
โลกแห่งอนาคต”

BUDDHISM FOR HEALING THE WORLD OF THE FUTURE

การประชุมออนไลน์

วันเสาร์ที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2565

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceedings)

งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 The 4th National Conference (MCU.RK.2022)

เรื่อง “พุทธศาสนาเพื่อเยียวยาโลกแห่งอนาคต”

ISBN : 978-616-577-004-0

เผยแพร่ออนไลน์ : <https://rk.mcu.ac.th/con/>

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพวัชรเมธี, ผศ.ดร.

พระเทพศาสนากิจบาล, ดร.

กองบรรณาธิการ

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศาสตราจารย์ ดร.

บรรณาธิการ

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.

กองบรรณาธิการ

พระมหาสมบุรณ์ วุฒิกโร, รองศาสตราจารย์ ดร.

กองบรรณาธิการ

พระมหาสมวิรินทร์ ปุริสุตโตโม, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

กองบรรณาธิการ

พระปลัดประวิทย์ วรธมโม, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกกร กาญจนสุนทร

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร.ศิริพร นุชสำเนียง

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิตะศิลป์

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัณวล คัชขิมา

กองบรรณาธิการ

พระมหาประภาสิต สิริเมธ, ดร.

กองบรรณาธิการและเลขานุการ

คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

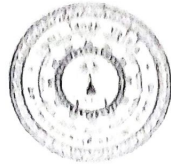
ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

จัดทำโดย :

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี เลขที่ 51 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่ขิง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม
73210 โทรศัพท์/โทรสาร 034-326912 WWW.RK.MCU.AC.TH

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

คณะผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ

คำสั่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ ๕๑๘ / ๒๕๖๕

เรื่อง แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความทางวิชาการ (Peer Reviewer)

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔

The 4th National Conference (MCU.RK. 2022)

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อให้การจัดประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๑ ในวันอาทิตย์ที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๖๕ หรือการเสวนาโลกทางออนไลน์ The 4th National and the 1st International Academic Conference on Buddhism for Healing the World of the Future (MCU.RK. 2022) ได้ใช้ระบบออนไลน์ ในวันเสาร์ที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๕ ณ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์และตามนโยบายของมหาวิทยาลัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๗ (๑) และ (๔) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๕๐ จึงมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความทางวิชาการ (Peer Reviewer) การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔ The 4th National Conference (MCU.RK. 2022) วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย :-

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

๑. พระสุริยวัชรบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.
๒. พระมหาสมบุญ ฐิตฺติโก, รองศาสตราจารย์ ดร.
๓. พระกสิณวงศ์ ฐิตฺตโก, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
๔. พระมหาสุธรรม ฐิตฺตโก, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
๕. พระครูสุเมธ ฐิตฺตโก, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
๖. ศาสตราจารย์ ดร. บุญถิ่น ดงคำโสภา
๗. ศาสตราจารย์ ดร. จันทศักดิ์ อติวัฒน์สิทธิ์
๘. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพาส ฤทธิพรหม
๙. รองศาสตราจารย์ ดร. โคนัญญา ศรีทอง
๑๐. รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยชนันท์ อิศรเดช
๑๑. รองศาสตราจารย์ ดร. วรวิทย์ นันทะสิทธิ์

- ๑๒. รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีโสม
- ๑๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วุฒิวิวัฒน์ บุญยฤทธิ์ปรีดา
- ๑๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ นิยมภาค
- ๑๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิเชษฐวไลย์ กุญชร

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

๑. พระเมธีวชิโรดม ราชศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒. พระพรหมวชิรญาณ ญาณสุวฑฺฒโน เมธีสงฆ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๓. ศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร งามใจธรรมวิญญู	มหาวิทยาลัยบูรพา สระบุรี
๔. รองศาสตราจารย์ ดร. ภูดิชโนนทร์ กิ่งมณีเจียม	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๕. รองศาสตราจารย์ ดร. ธงวัฒน์ เจริญจิตต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
๖. รองศาสตราจารย์ ดร. สนิทชัย อ. บุญนสุนทร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๗. รองศาสตราจารย์ ดร. วัฒนยศ กันตพจนาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๘. รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร กิ่งมณีเจียม	มหาวิทยาลัยบูรพา
๙. รองศาสตราจารย์ ดร. สมบุญ วิเศษ นันทะระบุญ	มหาวิทยาลัยบูรพา
๑๐. รองศาสตราจารย์ ดร. เสรี บุญย วัฒนบุญมี	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทบุรี
๑๑. รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร.ศิริพร นุชาสำเนียง	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
๑๒. รองศาสตราจารย์ กมลพร กัญญาเมธีตร	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
๑๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กังวล คัชขิมา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
๑๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภากรณ์ นิลพันธ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
๑๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประทีป พิทักษ์กลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
๑๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูมิภักดิ์วิรัช ภูมิพงศ์คัชพร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป.

สั่ง ณ วันที่ ๒๖ เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๕

(พระธรรมวิชนินสาโรช, ท.ธ.ว.)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่	ชื่อผลงาน	หน้า
18.	การใช้พลังจิตในการเสริมสร้างสุขภาพ โดย ละมัย อยู่เย็น	232-242
19.	ศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์สุขาวดีวายุหสูตรพุทธศาสนาหายาน โดย พระบุญช่วย ฐิตจิตโต	243-250
20.	ประสิทธิผลของการใช้แพลตฟอร์ม Zoom ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชา พระพุทธศาสนา โดย สุทธิศา สายธนู, อ่ำพล บุคดาสาร และ ธเนศ ตั้งจิตเรเจริญเลิศ	251-261
21.	คติการสร้างพระพุทธรูปไม้โบราณในวัดบ้านเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดย ฉันทพงษ์ สารรัตน์, โพร้พงษ์ ฉัตรนันทภรณ์, วุฒิชัย นาคเขียว, แนวรบ ยวงปรางค์, และ อภิสิทธิ์ ศรีวะรมย์	262-279
22.	พุทธปรัชญาอริยสัจ 4 ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก โดย วิระวัลย์ ศีเลิศ, วนิตา ขำวิสัย และ ปณัฐ อนุรักษปริดา	280-293
23.	หน้าที่พลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยตามหลักพุทธธรรม โดย อัญธิษฐา อักษรศรี และวันชัย แสงสุวรรณ	294-305
24.	สุพรรณภูมิ : รัฐราชาธิราช ฐานรากแห่งอำนาจทางการเมืองของอาณาจักรอยุธยา โดย วรพร พรหมใจรักษ์	306-319
25.	การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในสถานการณ์โควิด 19 โดย พระมหาจักรพันธ์ จุกกวโร, วีระ จุฑาคุปต์ และพระครูวีรศาสน์ประดิษฐ์	320-328
26.	ภาวะการตัดสินใจของนักการเมืองไทยในปัจจุบันและอนาคต โดย พระปลัดวัชรพงษ์ วชิรปัญญา	329-339
27.	ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวใน จังหวัดชลบุรี โดย ณรงค์ เชื้อบัวเย็น	340-356
28.	การบริหารจัดการทุนทางสังคมเสริมสร้างความมั่นคงขององค์กร โดย พระครูโกวิทบุญเขต, อำนาจ ทาปิน, พระครูประภาตปัญญาธร และ พระสมุห์ชาติศักดิ์ ปรีชาโน	357-366
29.	มหาวิทยาลัยกับการบริหารจัดการวิกฤตการณ์ในยุคปัจจุบัน โดย บุญเดือน ทรัพย์เพชร, พนมพร เมฆพัฒน์ และพระครูสุจิตพัฒนพิธาน	367-376
30.	การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของการปกครองส่วนท้องถิ่น: อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดย คิต วรณดี, พระมหาสมเด็จ มหาสมิทธิ, พระมหาจ่างนงค์ สิริวัฒนโณ, พระเดชขจร ขน ดิธโร, และอภิวัฒน์ชัย พุทธจร	377-387
31.	การบริหารการพัฒนาสาธารณูปการในศตวรรษที่ 21 โดย พระใบฎีกาธวัชชัย จรณธมโม, พระครูประภาตปัญญาธร, พระครูวิรุจน์สุวรรณดิษฐ์, และพระมหาประเวศ ปณญาทีโป	388-398
32.	แนวทางการบริหารและพัฒนาตนเองในสังคมไทยปัจจุบัน โดยพระครูรัตนสุตาภรณ์	399-408
33.	การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบทำส่งมโนทัศน์ เรื่อง กายพิบัติธรรมชาติ วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพระซองสามัคคี	409-419

พุทธปรัชญาอริยสัจ 4 ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก
BUDDHIST PHILOSOPHY OF THE FOUR NOBLE TRUTHS
IN THE ROYAL WRITINGS ON PHRA MAHAJANAKA

วิระวัลย์ ดีเลิศ¹, วนิสา ขำวิลัย และ ปณัฐ อนุรักษปรีดา²
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, มหาวิทยาลัยมหิดล²

Wirawan Deelert, Wanisa Khamwilai and Panat Anuracpreeda
Bangkok Thonburi University, Mahidol University
E-mail: nong00nung@gmail.com¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องพุทธปรัชญาอริยสัจ 4 ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก มีเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary research) แสดงผลการศึกษาวิจัยที่มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ใช้แนวคิดเรื่องพุทธปรัชญาและอริยสัจ 4 มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงสอดแทรกหลักคำสอนอริยสัจ 4 สะท้อนผ่านตัวละครอันประกอบด้วย ทุกข์มีด้วยกัน 2 ประการแบ่งได้ 1.สภาวะทุกข์ (ทุกข์ตามสภาพ) มี 1 ตัวละคร พระโปสชนก ที่ต้องล้มป่วยกะทันหัน แล้วไม่สามารถลุกขึ้นมาได้อีก อันเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์จากความเจ็บปวดทางกาย 2. ปกิณณกทุกข์ (ทุกข์จากการเปลี่ยนแปลง) พบมากที่สุดมีตัวละคร 3 ตัวละครได้แก่ พระโปสชนก พระอริฏฐชนก และพระเทวี เกิดขึ้นจากทุกคนที่ยังมีความรัก ยังมีความเกลียด และยังมีความปรารถนาอยู่ สมุทัย คือความอยาก ความต้องการ เป็นต้นเหตุอันแท้จริงของความทุกข์มี 1 ตัวละคร พระมหาชนกทรงคิดถึงความทะยานอยากที่จะต้องเอาราชสมบัติของบิดากลับมาเป็นของตนให้ได้ และได้ครองเมืองมิถิรา นิโรธและมรรคเป็นการเชื่อมโยงอริยสัจ 2 ประการแรกคือ ความทุกข์และเหตุแห่งทุกข์ซึ่งเป็นไปตามสภาวะธรรมที่มีประจำ มีตัวละครผู้ที่เข้าใจความจริงของชีวิต และค้นพบหนทางดับทุกข์นำไปสู่ความสำเร็จ มี 1 ตัวละคร พระมหาชนก พบได้ 3 ประการได้แก่ 1.สัมมาสังกัปปะ ความเข้าใจและเชื่อมโยงการนำไปสู่ความดับทุกข์ 2. สัมมาวายามะ ความพยายามชอบ ความเพียรชอบทุกรูปแบบ และ 3. สัมมาสติ การระลึกชอบการมีสติ รู้จักคิด รู้จักเอาตัวรอด จะทำให้เรารอดพ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง พระมหาชนก จึงเป็นแบบอย่างในการใช้ที่พุทธปรัชญาอริยสัจ 4 มาทรงใช้เมื่อเผชิญกับความทุกข์ ปัญหา อุปสรรค ความท้อแท้ทางกายและทางใจทำให้ผ่านพ้นอุปสรรคไปสู่ความสำเร็จ

คำสำคัญ: พุทธปรัชญา, อริยสัจ 4, พระมหาชนก

Abstract

Research article on Buddhist Philosophy of the Four Noble Truths in the royal thesis on Phra Mahajanaka. There is a qualitative study by analyzing the documents (Documentary research) showing the results of research studies that are analyzed and synthesized. Use the concepts of Buddhist philosophy and the Four Noble Truths as a conceptual framework in the study. The results of the research revealed that His Majesty King Bhumibol Adulyadej inserted the Four Noble Truths to reflect through the characters. There are 2 types of suffering, which can be divided into 1. Suffering (suffering according to the condition) there is 1 character, Polajanaka who has to fall ill suddenly and unable to get up again which causes suffering from physical pain. 2. Pakinaka Suffering (Suffering from Change) the most common has 3 characters, namely Polajanaka, Aritthajanaka and Queen, born from everyone who still has love. have hate and there is still a desire. Samuthai is a desire, need, and the real cause of suffering. There is only one character. Mahajanaka thinks of the desire to get his father's throne back as his own. and ruled Mithira. Nirodha and the Path are linked to the two Noble Truths. The first is suffering and the cause of suffering according to the prevailing nature. There are characters who understand the truth of life. And found the way to end suffering leading to success understanding and linking leading to the cessation of suffering perseverance in all forms; and 3. Right consciousness, mindfulness, awareness of thinking, knowing how to survive. It will save us from all dangers. Mahajanaka is therefore a model for using the Buddhist Philosophy of the Four Noble Truths when faced with suffering, problems, obstacles, physical and mental discouragement, to overcome obstacles to success.

Keywords: Buddhist philosophy, the 4 noble truths, Mahajanaka

สงวนสิทธิ์ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 และ นานาชาติ ครั้งที่ 1 (MCU.RK.2022)
จัดโดย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจ และทรงเป็นที่เคารพสักการะของประชากรชาวไทยอย่างสูงสุด เพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมเป็นล้นพ้น พระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถด้านวรรณกรรม ดรีศิลป์ บุญจรรยา (2559) ได้กล่าวถึงพระราชนิพนธ์ชิ้นเอกของพระองค์ท่าน ไว้ว่า “พระมหากษัตริย์เป็นชาติคหกรรมที่สองในทศชาติชาดก ซึ่งก็คือชาดกสิบชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้า พระองค์ได้ทรงสลับพระธรรมเทศนาตอนหนึ่งในเรื่องพระมหากษัตริย์ คือฉากว่าด้วยต้นมะม่วง 2 ต้น มะม่วงต้นหนึ่งเป็นมะม่วงที่มีดอกผลอุดมสมบูรณ์ ต้นใหญ่ แผ่กิ่งก้านสาขา เป็นต้นไม้อันอุดม กับอีกต้นหนึ่งอยู่ข้างๆ กัน โดยมีขนาดพอเหมาะ มีใบเขียว แต่ดอกผลไม่ได้มีมากมายอะไร แต่ต้นที่อุดมสมบูรณ์นั้นถูกแย่งทิ้งโดยประชาชนผู้มีวิชาคือความไม่รู้ จนในที่สุดมะม่วงต้นนั้นก็ตาย พระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยชาดกเรื่องนี้มาก และ ทรงสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ และทรงสอดแทรกพระราชโบายด้านการพัฒนา การพัฒนาที่ได้ต้นมะม่วง 2 ต้นนั้นเป็นต้นแบบ ว่าการพัฒนาที่พัฒนาจนสูงที่สุดและผู้คนนั้นก็ตั้งใจมากอุปโภคผลประโยชน์ ในที่สุดนั้นสังคมดังกล่าวก็จะอยู่ไม่ได้ แต่สังคมที่พัฒนาด้วยความพอเพียงจะยั่งยืนอยู่ได้ โดยมีใบเขียวตลอดปีแล้วก็มีลูกผลพอบริโภคเป็นความยั่งยืน มีชีวิตที่ยาวนาน และมีความสงบสันติสุขมากกว่า ซึ่งเป็นกุศโลบายที่ทรงใช้ผ่านสัญลักษณ์ สัญลักษณ์มะม่วง 2 ต้นนี้ราวกับว่าเป็นต้นแบบของพระราชโบายด้านการพัฒนา”

เมื่อ พ.ศ. 2520 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงสลับพระธรรมเทศนาของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (วิน ธมฺมสาโร มหาเถร) วัดราชผาติการาม ทรงสนพระทัยเรื่องพระมหากษัตริย์ทรงค้นคว้าเรื่องพระมหากษัตริย์จากคัมภีร์พระไตรปิฎกแล้วทรงพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ให้เป็นวรรณกรรมชาดก ที่มีความร่วมสมัย อ่านง่าย และแสดงถึงคติธรรมที่สามารถนำไปปรับใช้กับคนและสังคมไทยได้หลากหลาย ระดับ โดยทรงดัดแปลงเนื้อเรื่องของพระราชนิพนธ์ให้แตกต่างจากอรรถกถาพระมหากษัตริย์ชาดก ไม่ได้ทรงดำเนิน เรื่องราวตามอรรถกถาทั้งหมด ได้ทรง “ปรุง” เนื้อเรื่องให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ทรงตัด เติม และดัดแปลง เนื้อหา และสำนวนภาษาให้เหมาะสมแก่ผู้อ่านร่วมสมัย คณิศรา หอมทรัพย์ (2563) รุ่งทิพย์ สุวรรณอภิชน (2539) กล่าวไว้ว่า วรรณคดีชาดกเป็นหนังสือที่กล่าวถึงเรื่องราวของพระพุทธเจ้า ในพระชาติก่อนเมื่อครั้งยังเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ ซึ่งพระองค์ได้ถือกำเนิดเป็นมนุษย์บ้าง เป็นสัตว์เดรัจฉานบ้าง เป็นเทวดาบ้าง ฯลฯ ในแต่ละชาตินั้นพระองค์ได้แสดงบุญญาบารมีที่แตกต่างกันไป รวมทั้งได้แสดงให้เห็นถึงพระสติปัญญาในระดับต่าง ๆ กัน ส่วนในด้านบารมีนั้น ได้แสดงให้เห็นบารมีน้อยไปจนถึงมากจนครบถ้วนทุกประการ จนพระชาติสุดท้ายได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า และเมื่อเราได้อ่านพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงไว้ พร้อมทั้งดัดแปลงให้เข้ากับสังคมไทยในปัจจุบัน และพระมหากษัตริย์ก็เป็นหนึ่งในทศชาติชาดกนั้นที่ได้เน้นให้เห็นถึงการบำเพ็ญบารมีหนึ่งนั่นคือ บารมีแห่งความเพียร ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นว่าเป็นคุณธรรมที่จำเป็นในการประพฤติปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีสภาพอย่างใน

ปัจจุบัน พระองค์จึงได้นำมาดัดแปลงให้คนไทยได้อ่านและได้ศึกษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงแปลเรื่อง พระมหากษัตริย์สมบูรณเมือ พ.ศ. 2531 และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พิมพ์ในโอกาส เฉลิมฉลองกาญจนาภิเษกแห่งรัชกาลให้เป็นเครื่องพิจารณาเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของสาธุชนทั้งหลาย รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2552) จากรายงานวารสารสวนดุสิต (2549) ได้กล่าวว่าพระสูตร “มงคล 38 ประการ ที่บันทึกอยู่ในพระไตรปิฎก มีเหตุการณ์ที่ทุกคนสามารถใช้ประกอบการดำรงชีวิตให้เกิดมงคล สรุปลงจาก 3 เหตุการณ์ใหญ่ในเรื่องได้แก่ 1.พาดิน ที่พระมหากษัตริย์เดินทางไปสู่เมืองมิลินลาจกลางมหาสมุทรอยู่เจ็ดวัน 2.หลังจากที่พระมหากษัตริย์ครองเมืองมิลินลาพระองค์ทรงให้อนุบาลต้นมะม่วงที่โคนไป ด้วยเพราะมีผลหวานจึงทำให้ประชาชนช่วงชิงผลมะม่วงมากินจนทำให้ต้นมะม่วงเกิดความเสียหาย 3.การดำริที่จัดตั้งสถาบันการศึกษา ปุทธะเลียมหาวิทยาลัย ซึ่งเหตุการณ์ทั้งหมดที่กล่าวมาสามารถใช้หลักธรรมในมงคลสูตรอื่นได้แก่ มงคลที่ 27 มีความอดทน มงคลที่ 30 รู้จักการใช้วาจา มงคลที่ 31 มีความเพียร มงคลที่ 7 การศึกษาเล่าเรียนและมงคลที่ 8 การใช้ศิลปะ ความคมคายลึกซึ้งและนัยยะพุทธปรัชญาที่ซ่อนอยู่ในเนื้อหาพระราชนิพนธ์ พระมหากษัตริย์คือพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระองค์คือพระอัครศิลปิน ทรงมีพระอัจฉริยภาพโดยการแทรกหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไว้เป็นพุทธปรัชญาในเรื่องความจริงอันประเสริฐ 4 เรียกว่า อริยสัจ 4 คือ การมีอยู่ของทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ และหนทางไปสู่ความดับทุกข์ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาพุทธปรัชญาอริยสัจ 4 ในพระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์ เพื่อ ได้ยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสภาพสังคมในปัจจุบันและอนาคต เปรียบดั่งแสงธรรมให้ประชาชนได้รู้แจ้งถึงปัญญาสูงสุด ด้วยซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่านมิรู้เสื่อมคลาย

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลต่าง ๆ มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพุทธปรัชญา

สุนทร ฤกษ์ (2550 : 102) กล่าวว่าไว้ว่า หลักพุทธปรัชญา คือ หลักคำสอนที่เกี่ยวกับความจริง (สัจธรรม) และหลักปฏิบัติ (จริยธรรม) บางประการของพระพุทธศาสนาที่นำมาศึกษาวิเคราะห์ด้วยการใช้เหตุผลตามวิธีการของปรัชญา พุทธปรัชญา จะจำกัดวงอยู่ในส่วนที่เป็น ศาสนธรรมของพระพุทธศาสนาเท่านั้น จะไม่รวมถึงส่วนที่เป็น ศาสดา ศาสนบุคคล ศาสนพิธีและ ศาสนสถาน เว้นเสียแต่ว่าส่วนต่าง ๆ เหล่านี้จะไปเกี่ยวข้องกับศาสนธรรมที่จะต้องศึกษาวิเคราะห์ด้วยการใช้เหตุผลเชิงปรัชญาด้วยเท่านั้น หลักพุทธปรัชญา พระพุทธเจ้าทรงอุปมาหลักคำสอนทั้งหมดดุจพวงแหวน หรือเครื่องใช้เครื่องอาศัย มิใช่มีไว้เพื่อไถ่อด หรือเพื่อยึดมั่น แต่เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หลักการที่ว่า สิ่งที่มีคุณค่าได้เท่านั้นคือ ความจริง พุทธศาสนาได้ประกาศไว้กว่า 2,500 ปีมาแล้วว่าความจริงจะต้องเป็นสิ่งที่ 1) มีเหตุผล 2) พิสูจน์ทดลองได้ 3) เป็นที่ยอมรับกันโดยผู้รู้ทั้งหลายและ 4) เป็น

สงวนสิทธิ์ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 และ นานาชาติ ครั้งที่ 1 (MCU.RK.2022)

จัดโดย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ความจริงสากลตลอดไป นอกจากนี้ ประยงค์ แสนบุราณ (2557: 12) กล่าวไว้ว่า หลักพุทธปรัชญา คือ หลักคำสอนพื้นฐานของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวข้องที่เป็นความจริงและมีเหตุผลเป็นหลักการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จมี 5 ประการ คือ

- 1) เว้นจากการทำความชั่วทั้งปวง (สัพพปาปัสสะ อกรรมัง คือ สีล) ทำแต่ความดี (กุสลัสสุปลัมปทา คือ สมာธิ) และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ (สจิตตปริโยทปนัง คือ ปัญญา)
- 2) เน้นการปฏิบัติ ถือว่าความจริงต้องเกิดมาจากการปฏิบัติมิใช่มาจากการเรียนรู้ หรือการท่องจำจากตำรา
- 3) เน้นการดับทุกข์ ทุกศาสนาจะมีคำสอนเรื่องการพ้นทุกข์ จะต่างกันที่การปฏิบัติเพื่อการพ้นทุกข์และภาวะของการดับทุกข์เท่านั้น
- 4) เน้นทดสอบพิสูจน์ ยึดถือหลักเหตุผลและเป็นเหตุผลที่ท้าทายให้คนพิสูจน์ (เอหิปัสสโก) โดยมีให้เชื่อถือแบบงมงายไร้หลักการหลักเหตุผล
- 5) เน้นหลักสันติ เริ่มตั้งแต่สันติระดับต้นจนถึงระดับสูงสุด คือ นิพพาน สันติระดับต้น คือ การรักษากายและวาจาให้สงบโดยการปฏิบัติตามหลักศีลธรรม เมื่อเขาทำสมาธิอยู่ประจำเขาก็จะสงบไม่ฟุ้งซ่าน

เมื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาศึกษาพุทธปรัชญา อริยสัจ 4 ในพระราชนิพนธ์พระมหาชนกพบว่า หลักการเพื่อละความไม่ดีหรือชั่ว เพื่อทำความดีให้เกิดขึ้น และเพื่อความบริสุทธิ์หมดจดแห่งจิตใจ โดยทำให้ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามพุทธธรรมมีความสุขในปัจจุบันชาติและชาติต่อ ๆ ไป จนในที่สุดสามารถหลุดพ้นจากการเกิด ซึ่งพุทธปรัชญาถือว่าเป็นเป้าหมายสูงสุด กล่าวคือการเข้าถึงนิพพานนั่นเอง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับอริยสัจ 4

พระราชมุนี (2526: 107-108) ได้แยกความของอริยสัจไว้ดังนี้

1. ทุกข ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากของรัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อ ว่า อุปาทานชั้น 5 (ชั้น 5 ที่ยึดไว้ด้วยอุปาทาน) เป็นทุกข พุดอีกนัยหนึ่ง คือภาวะที่แฝงด้วยความกดดัน บีบคั้น ชัดแย้ง ชัดช่อง มีความบกพร่อง ไม่สมบูรณ์ อยู่ในตัวทั้งที่เกิดเป็นปัญหาขึ้นแล้ว และที่อาจเกิดเป็นปัญหาขึ้นมา เมื่อใดเมื่อหนึ่งในรูปใดรูปหนึ่ง แกมผู้ที่ยึดมั่นไว้ด้วยอุปาทาน หน้าที่ต่อทุกข คือ การกำหนดรู้ หรือทำความเข้าใจ ใฝ่มองเห็นความหมายและขอบเขตโดยชัดเจน เพื่อการดำเนินการขั้นตอนต่อไปจะพึงเป็นไปไต่ และตรงปัญหา

2. ทุกขสมุทัย เรียกสั้น ๆ ว่า สมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข) ได้แก่ ตัณหา ที่ทำให้เกิดภพ ใหม่ ประกอบด้วยความเพติดเพลินและความติดใจ คอยแสหาความเพติดเพลินใหม่ ๆ เรื่อย ๆ มี 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา พุดอีกนัยหนึ่ง คือ ความอยากที่ยึดถือเอาตัวตนเป็นที่ตั้งโดย อากาโรจึงมีเราที่จะใดจะเปนจะไมเปนอยางนั้นอยางนี้ ทำให้ชีวิตถูกบีบคั้นด้วยความรู้สึกกระวน กระวาย ความกลัว ความติดข้องในรูปใดรูปหนึ่งอยู่ตลอดเวลา ไม่ปลอดโปร่ง เปนอิสระ หน้าที่ต่อ สมุทัยคือ ละเสีย ทำให้หมดไปเสีย

สวนสิทธิ์ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 และ นานาชาติ ครั้งที่ 1 (MCU.RK.2022)

จัดโดย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. ทุกชนิดโรธ เรียกสั้น ๆ ว่า นิโรธ (ความดับทุกข์) โศกแค้นการที่ตีตนหาดีไปโดยไม่ เหลือ ด้วย การคลายออก การสละเสียใจ สลัดออก พนไปใจ ไม่พัวพัน พุดตีกนัยหนึ่ง ภาวะที่ไม่มี ความทุกข์เหลือ อยู่ เพราะหมดค้นหา ไม่ถูกบีบคั้นด้วยความรู้สึกกรรจนกรรเวาย ความกลัว และ ความติดของ ใด ๆ ทั้งสิ้น มีแต่ภาวะที่บริสุทธิ์ เปนอิสระ สงบ ปลอดภัย ผ่องใส เบิกบาน หนาที่ต่อ นิโรธคือ ทำให้แจ้ง ทำให้สำเร็จ ทำให้เกิดมีเปนจริงขึ้นมาหรือ บรรลุถึง

4. ทุกชนิดโรธคามินิปฏิบัติ (ปฏิบัติที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์) เรียกสั้น ๆ ว่า มรรค โศกแค้น ทางประเสริฐมีองค์ประกอบ 8 คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ หนาที่ต่อมรรค คือ ฝอบบรม หรือปฏิบัติ

พระเทพวิสุทธิเมธี (ปญญานันทภิกขุ) (มปป.: 4-5) กล่าววา อริย แปลวา ประเสริฐ และ สัจ แปลวา ของจริง อริยสัง จึ่งแปลวา ของจริงอันประเสริฐ หรือแปลอีกอย่างหนึ่งวาของจริงที่ทำให้เปน ผู้ประเสริฐขึ้น ใครรูแจ้งเห็นจริงในสิ่ง 4 ประการนี้ก็กลายเป็น “อริยบุคคล” แปลวา “ผู้ประเสริฐ”

สามารถสรุปได้วา อริยสัง 4 หมายถึงความจริงอันประเสริฐ 4 ประการซึ่งประกอบไปด้วย ทุกข สมุทัย นิโรธ มรรค จากแนวคิดที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์เป็นแนวทางในการ วิเคราะห์พุทธปรัชญาอริยสัง 4 ในพระราชนิพนธ์พระมหาชนก

เนื้อเรื่องย่อ พระมหาชนก

พระเจ้ามหาชนกษัตริย์แห่งกรุงมถิลลา มีพระราชโอรสสองพระองค์ พระนามว่า อริฎฐชนก และ โปลชนกเมื่อสวรรคตแล้ว พระอริฎฐชนกได้ครองราชสมบัติและทรงตั้งพระโปลชนกเป็นอุปราช อนาคตย์ผู้ใกล้ชิดได้กราบทูลใส่ร้ายว่า พระอุปราชโปลชนกคิดไม่ซื่อ พระอริฎฐชนกก็หลงเชื่อ สั่งจองจำ พระโปลชนก แต่พระโปลชนกตั้งจิตอธิษฐานและหลบหนีไปได้ ภายหลังได้รวบรวมพลมาทำรบและ เอาชนะได้ในที่สุด พระอริฎฐชนกสิ้นพระชนม์ในทีรบ พระเทวีที่กำลังทรงครรภ์จึงปลอมตัวหนีออกนอก เมือง ด้วยความช่วยเหลือของท้าวสักกเทวราชจึงเสด็จหนีไปจนถึง เมืองกาลจัมปาละ ได้พราหมณ์ผู้หนึ่ง อุปการะไว้ในฐานะน้องสาว ต่อมาเมื่อพระประสูติกาล ตั้งพระนามพระโอรสตามพระอัยยิกาวา "มหาชนก" จวบจนกระทั่งมหาชนกเติบโตใหญ่ และได้ทราบความจริง ก็คิดจะไปค้าขายตั้งตัว แล้วจะไปเอาราชสมบัติ คืน จึงนำสมบัติกึ่งหนึ่งของพระมารดาไปขาย แลกเป็นสินค้าออกเรือไปยังสุวรรณภูมิ ระหว่างทางใน มหาสมุทร เรือต้องพายุล่มลง ลูกเรือตายหมดตั้งแต่พระมหาชนกรอดผู้เดียว ทรงอดทนว่ายน้ำใน มหาสมุทรด้วยความเพียร 7 วัน 7 คืน จนได้พบนางมณีเมขลาในที่สุดนางมณีเมขลาได้อุ้มพระมหาชนก ไปส่งยังมถิลานคร ฝ่ายมถิลานคร พระโปลชนกได้สวรรคตเหลือเพียงพระราชธิดานาม "สิวลีเทวี" ก่อน สวรรคตทรงตั้งปริศนาเรื่องชุมทรัพย์ทั้งสิบหกไว้สำหรับผู้ที่ขึ้นครองราชย์ต่อไป แต่ไม่มีผู้ใดไขปริศนาได้ เหล่าอนาคตย์จึงได้ประชุมกันแล้วปล่อยราชรถ ราชรถก็แล่นไปยังที่มหาชนกบรรทมอยู่ เหล่าอนาคตย์จึง เชิญเสด็จขึ้นครองราชย์และอภิเษกกับสิวลีเทวี ทรงไขปริศนาต่างๆ ได้ และทรงครองราชสมบัติโดยธรรม

สงวนสิทธิ์ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 แดม นานาชาติ ครั้งที่ 1 (MCU.RK.2022)

จัดโดย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันหนึ่งพระมหากษัตริย์ทรงประทับบนคอช้างเพื่อทอดพระเนตรอุทยาน ใกล้ประตูอุทยานมีมะม่วง 2 ต้น ต้นหนึ่งมีผล ต้นหนึ่งไม่มีผล ผลนั้นมีรสหวานเหลือเกิน พระมหากษัตริย์ทรงเก็บมาเสวยผลหนึ่ง แล้วเสด็จเข้าอุทยาน คนอื่นๆ ตั้งแต่พระอุปราชลงมาต่างก็แย่งเก็บผลมะม่วง จนมะม่วงต้นนั้นโค่นลง พระมหากษัตริย์ทอดพระเนตรเห็นดังนั้น ก็เกิดความสังเวชที่คนทั้งหลายหวังแต่ประโยชน์อย่างขาดปัญญา รำลึกได้ว่านางมณีเมขลาเคยสั่งให้พระองค์ตั้งมหาวิทยาลัย จึงได้ปรึกษากับพราหมณ์ ในที่สุดได้ตั้งมหาวิทยาลัยปุทะเลยขึ้น โดยรำลึกว่าขณะที่ทรงว่ายน้ำในมหาสมุทรทั้ง 7 วัน 7 คืน มีปุทะเลยักษ์มาช่วยหนุนพระบาท

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary research) แสดงผลการศึกษาวิจัยที่มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การศึกษา และในการรายงานผลการวิจัย ใช้แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) โดยนำแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับพุทธปรัชญาอริยสัจ 4 และความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม มาศึกษาวิเคราะห์พุทธปรัชญาอริยสัจ 4 ซึ่งมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระราชนิพนธ์ พระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธปรัชญาอริยสัจ 4 เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล
3. วิเคราะห์พุทธปรัชญาอริยสัจ 4 ที่ปรากฏขึ้นในพระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ในเนื้อหาพระราชนิพนธ์ เรื่องพระมหากษัตริย์ พบว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระองค์ทรงพระปรีชาสามารถ ทรงได้นำหลักพุทธปรัชญาว่าด้วยเรื่องอริยสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้และนำมาสั่งสอนเพื่อให้คนทั่วไปพ้นจากความทุกข์ ประกอบด้วยความจริงในเรื่องทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และวิธีปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุความดับทุกข์ มาดำเนินเรื่องโดยสะท้อนผ่านตัวละครอันประกอบไปด้วย

1. ทุกข์ คือ ความทุกข์ในอริยสัจ 4 ต่างจากความทุกข์ในไตรลักษณ์ ความทุกข์ในไตรลักษณ์ หมายถึงการที่สิ่งต่าง ๆ หนอยุ่ได้ไม่นาน ต้องมีอันเปลี่ยนแปลงไป แต่ทุกข์ในอริยสัจสี่ พบว่ามีด้วยกัน 2 ประการแบ่งได้

1. สภาวะทุกข์ (ทุกข์ตามสภาพ) เป็นทุกข์ประจำ ทุกที่มีอยู่ด้วยกันทุกคน ไม่มียกเว้น ได้แก่ ความเกิด ความแก่ ความตาย ซึ่งพระราชนิพนธ์ เรื่องพระมหากษัตริย์ พบว่ามีตัวละคร 1 ตัวละครผู้ที่มีสภาวะทุกข์ได้แก่ พระโปลงนก ที่ต้องพบกับ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย อันเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์

พระโปลงนก เป็นพระราชโอรสลำดับที่สองของพระมหากษัตริย์และเป็นพระอนุชาของพระอริราชชนก เมื่อพระมหากษัตริย์สวรรคต พระอริราชชนกขึ้นครองราชย์โดยแต่งตั้งให้พระโปลงนกเป็นอุปราช หลังจากนั้นได้ไม่นาน พระโปลงนกถูกอมาตย์ใส่ร้ายว่าคิดไม่ซื่อกับพระอริราชชนก จึงทำให้พระองค์ต้องถูกจองจำ หลังจากถูกจองจำได้ไม่นานก็สามารถหนีออกมาได้ และกลับมาทำ สวามิภักดิ์กับพระอริราชชนกจนพระองค์ได้ขึ้นครองราชย์ แต่หลังจากครองราชย์ได้ไม่นานพระองค์ก็ล้มป่วยกะทันหัน บรรทมแล้วไม่สามารถลุกขึ้นมาได้อีก ดังตัวอย่างความว่า “ในวันนั้นได้เกิดพระโรคขึ้นในพระสรีระของพระโปลงนกราช บรรทมแล้วเสด็จลุกขึ้นอีกไม่ได้” (พระมหากษัตริย์: 51)

จากข้อความปรากฏให้เห็นว่าพระโปลงนกรับสภาวะทุกข์จากการเจ็บป่วยที่ไม่สามารถหกลูกพันได้จึงเป็นความทุกข์ที่เกิดจากความเจ็บป่วยของพระโปลงนก เห็นได้ว่า สภาวะทุกข์ อันเกิดจาก เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็น เป็นสิ่งที่ทุกชีวิตจะต้องเผชิญและไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้เลย

2. ปกิณณกทุกข์ (ทุกข์จากการเปลี่ยนแปลง) เป็นทุกข์จร มาเป็นครั้งคราว ได้แก่ ความเศร้า โศก ความพรั่นพร่ำรำพัน ความไม่สบายใจ ความน้อยใจ ความคับแค้นใจ ความประสพกับสิ่งที่ไม่ชอบ ความพลัดพรากจากสิ่งที่ชอบ พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ พบมากที่สุดมีตัวละครผู้ที่มีปกิณณกทุกข์ 3 ตัวละครได้แก่ พระโปลงนก พระอริราชชนก พระเทวี

พระโปลงนก ผู้ถูกกล่าวให้ร้ายจากอมาตย์ผู้ใกล้ชิดของพระเชษฐา พระองค์จึงถูกจับและจองจำแต่พระโปลงนกรู้จักอดทนและหลบหนีไปได้ ทำให้เกิดความโกรธและแค้นในตัวพระเชษฐาที่ส่งลงโทษพระองค์ทั้งที่พระองค์ซื่อสัตย์และไม่เคยคิดคดทรยศ ดังตัวอย่างความว่า ทรงดำริว่า “แต่ก่อนนี้เรามีได้คิดคดทรยศต่อพระเชษฐา แต่บัดนี้สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปแล้ว เราจึงจะจัดการตามสมควรแก่กรณี” ทรงให้ประชุมพลพรรค แล้วเคลื่อนทัพไปสู่กรุงมิถิลา พร้อมด้วยมวชนจำนวนมาก (พระมหากษัตริย์: 8)

จากข้อความปรากฏให้เห็นว่าพระโปลงนกรับปกิณณกทุกข์ จากความคับแค้นใจที่พระเชษฐาทำกับพระองค์จึงนำมาซึ่งสงคราม อันเป็นทุกข์ทางอารมณ์ในช่วงหนึ่งที่เกิดจากการโดนกระทำให้ต้องเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจ

พระอริราชชนกขึ้นครองราชย์สมบัติ ได้รับฟังคำกราบทูลเท็จต่าง ๆ จากอมาตย์ถึงพระโปลงนกรู้ ทำให้เกิดความหวั่นใจ วิดกกังวล และกลางแคลงใจในตัวพระอนุชาเป็นชนวนให้เกิดสงครามระหว่างพี่น้อง แม้พระองค์จะตัดสินใจสั่งพระทัยแน่วแน่ที่จะทำสงครามเพื่อรักษาบัลลังก์ของตนไว้ แต่ในการสงครามนั้นไม่อาจมั่นใจได้ว่าผลจะเป็นอย่างไร ทั้งเป็นกังวลและเป็นห่วงพระมเหสีที่กำลังพระครรภ์แก่ใกล้คลอด อันเป็นทุกข์ที่เกิดจากความกลัว ความพลัดพรากจากผู้ที่รัก ดังตัวอย่างความว่า พระราช

อริราชชนกตกลงปฏิบัติการยุทธ์ จึงทรงเรียกพระอัศวมเหสีมาตรัสว่า “ยอดรัก การรบแพ้หรือชนะนั้นไม่
อาจรู้ได้ ถ้าพี่มีอันเป็นอันตราย น้องจงรักษาครรรภ์ให้ดี” ตรัสดังนี้แล้วเสด็จกรีธาทัพออกจากพระนคร
(พระมหากษัตริย์: 12)

จากข้อความปรากฏให้เห็นว่าพระอริราชชนกได้รับปณิธานทุกข์ จากความหวั่นไหว และ ความ
ไม่ไว้ใจที่พระเชษฐาทำกับพระองค์จึงนำมาซึ่งสงคราม อันเป็นทุกข์ทางอารมณ์ในช่วงหนึ่งที่เกิดจาก
การโดนกระทำจากคำยั่วให้ต้องเจ็บปวดจิตใจ พระเทวีพระอัศวมเหสีในพระราชอาอริราชชนก เมื่อพระ
นางทราบว่าพระสวามีสวรรคต ก็เกิดโกลาหลพระเทวี รีบเก็บข้าวของสำคัญ และพระเทวีได้ปลอมตัว
ด้วยเสื้อผ้าเก่า ๆ เพื่อหลบหนีออกจากเมืองด้วยความโศกเศร้าที่ต้องสูญเสียทั้งบ้านเมืองและพระสวามี ดัง
ตัวอย่างความว่า ไพร่พลของพระราชอาอริราชชนกถูกทหารของพระโปลชนกตะลุมหันแหลก และพระองค์
เองต้องเสียพระชนม์ชีพในที่รบ เมื่อชาวพระนครทราบว่าพระราชอาสวรรคตแล้ว ก็เกิดโกลาหลกันทั่วกรุง
เมื่อพระเทวีทราบว่าพระราชอาสวรรคต จึงรีบเก็บข้าวของสำคัญมีทองเป็นต้นใส่ในกระเช้า เอาผ้าเก่า
ๆ ปูปิดไว้ พระองค์ทรงปลอมพระองค์ด้วยภูษาเก่า พระเทวีเศร้าหมอง แล้วรีบเสด็จออกจากพระนคร
(พระมหากษัตริย์: 14)

จากข้อความปรากฏให้เห็นว่าพระเทวีได้รับปณิธานทุกข์ จากความความโศกเศร้าที่ต้อง
สูญเสียพระราชอาอริราชชนก พระสวามี อันเป็นทุกข์ทางอารมณ์ในช่วงหนึ่งที่เกิดจากการโดนกระทำ
จากคำยั่วให้ต้องเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจ เห็นได้ว่า ปณิธานทุกข์แสดงให้เห็นว่าไม่มีใครที่จะ
ไม่เคยผิดหวัง เป็นธรรมดาในโลกทุกคนที่ยังมีความรัก ยังมีความเกลียด และยังมีความปรารถนาอยู่
โอกาสที่จะประสบปณิธานทุกข์ได้เสมอ

3. สมุทัย เหตุเกิดแห่งทุกข์พระพุทเจ้าทรงค้นพบว่า “ตัณหา” คือความอยาก ความต้องการ
เป็นต้นเหตุอันแท้จริงของความทุกข์ พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ มีตัวละครผู้ที่เกิดสมุทัยได้แก่ พระ
มหากษัตริย์ มหากษัตริย์กุมาร พระราชโอรสของพระราชอาอริราชชนกและพระเทวีเมื่อพระกุมารมีพระชนม์ได้
16 ปี ได้รับรู้ความจริงเรื่องพระบิดาก็คิดจะเอาราชสมบัติคืนจากพระโปลชนก และตรัสถามถึงทรัพย์
สมบัติติดตัวของพระมารดา เพื่อนำไปเป็นกำลังในการเอาราชสมบัติคืน พระเทวีทรงเห็นด้วยกับมหา
กษัตริย์กุมาร การเอาราชสมบัติคืนมาจากพระโปลชนก เหตุแห่งทุกข์ของมหากษัตริย์กุมารกับพระเทวีเกิดจาก
ความรู้สึกรังเกี้ยวของอารมณ์ ความอยาก ความยึดมั่นต่อราชสมบัติ ไม่ปล่อยวาง ดังตัวอย่างความว่า พระ
กุมารทูลถามพระมารดาว่า “ข้าแต่พระมารดา ทรัพย์อะไร ๆ ที่พระมารดาได้มา มีบ้างหรือไม่ ฉันทจัก
ค้าขายให้ทรัพย์เกิดขึ้น แล้วจักเอาราชสมบัติซึ่งเป็นของพระบิดาคืนมา” พระนางตรัสตอบว่า “ลูกรักแม่
ไม่ได้มามีมือเปล่า สิ่งอันเป็นแก่นสารของเรามีอยู่สามอย่าง คือแก้วมณี แก้วมุกดา แก้ววิเชียร ในสามอย่าง
นั้นแต่ละอย่างพอจะเป็นกำลังเอาราชสมบัติได้ พ่อจงรับแก้วสามอย่างนั้นคิดอ่านเอาราชสมบัติเถิด”
(พระมหากษัตริย์: 46)

จากข้อความปรากฏให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ เมื่อได้รับความจริงเรื่องพระบิดาภายในจิตใจก็คิดจะเอาราชสมบัติคืนจากพระโปลชนก ซึ่งความรู้สึกและสิ่งที่พระมหากษัตริย์ทรงคิดเกิดจากต้นหานั้นคือความทะยานอยากที่จะต้องเอาราชสมบัติของบิดากลับมาเป็นของตนให้ได้ เห็นได้ว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ เกิดมาจากความต้องการภายในตัวของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ ตัณหา ความทะยานอยาก ความดิ้นรน ความปรารถนา ความกระหาย ตัณหา เป็นภาวะที่ทำให้จิตใจต้องเสียความสมดุล ไม่ตั้งตรงอยู่กับที่หรือทำให้จิตใจส่ายยั่วตลอด ไม่รู้จักเต็ม ต้องหาสิ่งที่ตนเองอยากมาเติมอยู่เรื่อย ๆ ทำให้จิตใจดิ้นรน เร้าร้อนจึงทำให้เกิดทุกข์รำไป (พระสุพรรณิ นรคพันธ์, 2553: 24-25)

4. นิโรธและมรรค เป็นการเชื่อมโยงอริยสัจ 2 ประการแรกคือ ความทุกข์และเหตุแห่งทุกข์ซึ่งเป็นไปตามสภาวธรรมที่มีประจำอยู่ตามบุุคคลทุกคน แต่ถ้าเข้าใจความจริงของชีวิต ก็สามารถนำไปสู่การดับทุกข์ ความเศร้าโศกทั้งหมด ทำให้เกิดความสงบและความเบิกบาน การนำไปสู่ความดับทุกข์และกำจัดตัณหาได้ต้องอาศัยข้อปฏิบัติอันได้แก่ อริยมรรค 8 เพื่อนำมาปรับใช้ต่อการดำรงชีวิตอย่างมีสติ ความมีสตินำไปสู่สมาธิและปัญญา ที่จะปลดปล่อย ให้พ้นจากความทุกข์และความโศกเศร้าทั้งหมดอันจะนำไปสู่ความสุข พระราชนิพนธ์ เรื่องพระมหากษัตริย์มีตัวละครผู้ที่เข้าใจความจริงของชีวิตของนิโรธและมรรคได้แก่ มหาชนกกุมาร มีปรากฏอยู่ 3 ประการ

สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบหรือความนึกคิดในทางที่ถูกต้อง คือ การไม่คิดลุ่มหลงให้เกิดสุขในอารมณ์ ไม่คิดอาฆาตพยาบาท ตลอดจนไม่เบียดเบียนผู้อื่น

มหาชนกกุมารเมื่อครั้งทรงพระเยาว์ ได้ทรงเล่นกับพวกเด็ก ๆ ในนครกาลจัม ปากะและถูกล้อเลียนว่าเป็นบุตรหญิงหม้ายจึงเกิดความพยาบาทและโทสะด้วยการทำร้ายเด็ก ๆ ที่มาล้อเลียน แต่เมื่อได้รับความจริงจากพระมารดา จึงเข้าใจไม่คิดพยาบาทและโทสะ กับพวกเด็ก ๆ อีกเวลาถูกล้อว่าเป็นบุตรหญิงหม้ายอันแสดงถึงการดับทุกข์โดยการหาความจริงของเรื่องที่ทำให้เกิดทุกข์ เมื่อไม่มีสิ่งข้องหมองใจก็ไม่เกิดทุกข์ ดังตัวอย่างความว่า “ข้าแต่แม่ แม่จงบอกบิดาแก่ฉัน ถ้าแม่ไม่บอกฉันจักกัศพระถันของแม่ให้ขาด” พระนางไม่ อาจตรัสล่วงพระโอรส จึงตรัสบอกว่า “พ่อเป็นโอรสของพระเจ้าอริยราชชนกในกรุงมิถิลา พระบิดาของพ่อถูกพระโปลชนกปลงพระชนม์ แม่ตั้งใจรักษาตัวพ่อจึงมาสู่นครนี้ พราหมณ์นี้ตั้งแม่ไว้ในที่เป็นน้องสาว ปฏิบัติดูแลแม่ ตั้งแต่นั้นมา แม่ใครว่าเป็นบุตรหญิงหม้าย พระกุมารก็ไม่กลัว” (พระมหากษัตริย์:43)

จากข้อความปรากฏให้เห็นว่ามหาชนกกุมาร มีสัมมาสังกัปปะ เข้าใจและเชื่อมโยงการนำไปสู่ความดับทุกข์ พระมหากษัตริย์ได้รับความจริงทั้งหมดจากพระมารดา ทำให้พระมหากษัตริย์มีความดำริชอบ ไม่คิดอาฆาตพยาบาท ตลอดจนไม่เบียดเบียนผู้อื่น

สงวนสิทธิ์ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 และ นานาชาติ ครั้งที่ 1 (MCU.RK.2022)

จัดโดย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สัมมาวายามะ ความพยายามชอบคือ ความเพียรชอบทุกรูปแบบ มีทั้งสิ้น 4 ประการคือ ความพยายามป้องกันอกุศลที่ยังไม่เกิด ละอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ทำกุศลที่ยังไม่เกิดให้เกิด และดำรงรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้ว มหาชนกกุมาร เมื่อพระกุมารทราบความจริงเรื่องพระบิดา จึงตรัสขอทรัพย์สมบัติติดตัวของพระมารดา เพื่อนำไปทำการค้าขายที่สุวรรณภูมิ แต่ขณะเดินทางมาได้เจอพายุทำเรือให้แตกมหาชนกกุมาร ต้องว่ายน้ำอยู่ในมหาสมุทรนานถึงเจ็ดวัน เจ็ดคืน จนได้รับความความช่วยเหลือจากนางเมขลา จนมหาชนกกุมารได้ไปถึงกรุงมิถิลาและได้ครองราชย์สมบัติ สืบต่อจากพระโปลชนก อาศัยหลักทศพิธราชธรรมในการปกครอง ซึ่งถือเป็นการบำเพ็ญกุศลอย่างหนึ่งที่พระราชาหรือผู้ปกครอง ทั้งกระทำ เพื่อความสงบสุขร่มเย็นของผู้ใต้ปกครอง ดังตัวอย่างความว่า พระมหาชนก “ดูก่อนเทวดา เราไตร่ตรองเห็นปฏิบัติาแห่งโลก และอนิสงค์แห่งความเพียร เพราะฉะนั้น ถึงจะมองไม่เห็นฝั่ง เราก็กต้องพยายามว่ายน้ำอยู่ท่ามกลางมหาสมุทร” (พระมหาชนก: 86)

นางเมขลา “การงานใด” ยังไม่ถึงที่สุดด้วยความพยายาม การงานอันนั้นก็ไร้ผล มีความลำบากเกิดขึ้น การทำความพยายามในฐานะอันใดไม่สมควรใดจนความตายปรากฏขึ้น ความพยายามในฐานะอันไม่สมควรนั้น จะมีประโยชน์อะไร” พระมหาชนก คนบางพวกในโลกนี้เห็นผลแห่งความประสงค์ของตนจึงประกอบกิจการงานทั้งหลาย การงานเหล่านั้นจักสำเร็จหรือไม่ก็ตาม ดูก่อนเทวดา ท่านก็เห็นผลแห่งกรรมประจักษ์แก่ตนแล้วมิใช่หรือ คนอื่น ๆ จมในมหาสมุทรหมด เราคนเดียวยังว่ายน้ำข้ามอยู่ และได้เห็นท่านมาสถิตอยู่ใกล้ ๆ เรา เรานั้นจักพยายามเต็มกำลังสติ ไปให้ถึงฝั่งมหาสมุทร (พระมหาชนก: 86)

จากข้อความปรากฏให้เห็นว่าพระมหาชนกกุมาร มีสัมมาวายามะ ความเพียรชอบตั้งแต่พระมหาชนก เจอพายุทำเรือให้แตก พระมหาชนก ต้องว่ายน้ำอยู่ในมหาสมุทรนานถึงเจ็ดวัน เจ็ดคืน พระมหาชนกมีความวิริยะ อดสาหะไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคแม้จะมองไม่เห็นฝั่งก็ตาม จนได้รับความความช่วยเหลือจากนางเมขลา จนพระมหาชนกได้ไปถึงกรุงมิถิลาและได้ครองราชย์สมบัติ สัมมาสติ การระลึกชอบ คือระลึกอยู่เสมอว่าสิ่งที่รู้สิ่งที่เห็นนั้นเป็นไปตามความเป็นจริง มีความตั้งมั่น มุ่งมั่นไม่ปล่อยเวลาให้เสียประโยชน์ คิดอย่างรอบคอบ

พระมหาชนก เมื่อทราบความจริงเรื่องพระบิดาก็ทรงของทรัพย์สินจากพระมารดาถึงหนึ่งไปขาย เพื่อจะไปทำการค้าขายกับพวกพณิชที่สุวรรณภูมิ แต่เกิดเจอพายุเรือแตกกลางคัน เหล่าพวกพณิชต่างตกใจ หวาดกลัว ร้องให้คร่ำครวญ กราบไหว้เทวดาเพื่อให้มีชีวิตรอด แต่พระมหาชนกกลับไม่ทำอย่างนั้น พระองค์ทรงมีสติ หาวิธีแก้ไขเพื่อให้ตนเองสามารถรอดชีวิตต่อไปได้ ซึ่งถือเป็นการใช้สติเอาตัวรอด ไม่ปล่อยเวลาไปกับเรื่องเปล่าประโยชน์ ดังตัวอย่างความว่า เรือก็จมลงในกลางมหาสมุทรมหาชนกกลัวมรณภัย ร้องให้คร่ำครวญ กราบไหว้เทวดาทั้งหลาย แต่พระมหาสัตว์ไม่ทรงกันแสง ไม่ทรงคร่ำครวญ ไม่ไหว้เทวดาทั้งหลาย พระองค์ทรงทราบว่าเรือจะจม จึงคลุกน้ำตาลกรวดกับเนยเสวยจนเต็มท้อง แล้วชุบน้ำเนื้อเกลี้ยงสองฝืนด้วยน้ำมันจนชุ่มทรงนุ่งให้มัน ทรงยืนเกาะเสากระโดง ชันยอด

เสากระโดงเวลาเรื่อจม...ทรงกำหนดทศว่า เมืองมิถิลลาอยู่ที่ศนี้ก็กระโดดจากยอดเสากระโดง ล่วงพันฝูงปลาและเต่า..... (พระมหาชนก: 85)

จากข้อความปรากฏให้เห็นว่าพระมหาชนกกุมารมีสัมมาสติ การระลึกชอบการมีสติ รู้จักคิด รู้จักเอาตัวรอด จะทำให้เรารอดพ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง และนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์พุทธปรัชญาอริยสัจ 4 ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก พบว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงสอดแทรกหลักคำสอนอริยสัจ 4 สะท้อนผ่านตัวละครอันประกอบด้วย ทุกข์มีด้วยกัน 2 ประการแบ่งได้ 1.สภาวะทุกข์ (ทุกข์ตามสภาพ) มี 1 ตัวละคร พระโปลชนก ที่ต้องล้มป่วยกะทันหัน แล้วไม่สามารถลุกขึ้นมาได้อีก อันเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์จากความเจ็บปวดทรมาน 2. ปกิณณกทุกข์ (ทุกข์จากการเปลี่ยนแปลง) พบมากที่สุดมีตัวละคร 3 ตัวละครได้แก่ พระโปลชนก พระอริฏฐชนก และพระเทวี เกิดขึ้นจากทุกคนที่ยังมีความรัก ยังมีความเกลียด และยังมี ความปรารถนาอยู่ ความคิดนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุณทริกา ชุนวิมล (2557) ได้ศึกษาแนวคิดเชิงปรัชญาและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในนิยายวิทยาศาสตร์ของ วินทร์ เลียววาริณ พบว่าพุทธปรัชญาชี้ถึงปัญหาเรื่องความทุกข์ของมนุษย์ในลักษณะต่าง ๆ คือ การสอนให้ผู้อ่านมองโลกตามความจริง รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงและความทุกข์ของตน สมุทัย คือความอยาก ความต้องการ เป็นต้นเหตุอันแท้จริงของความทุกข์มี 1 ตัวละคร พระมหาชนกทรงคิดถึงความทะยานอยากที่จะต้องเอาราชสมบัติของบิดา กลับมาเป็นของตนให้ได้ และได้ครองเมืองมิถิลา สอดคล้องกับที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2552, : 462- 463) กล่าวว่า “สำหรับปุถุชนผู้มีฤทธิ์อาจจะยกตนข่มท่านหรือนำฤทธิ์ไปก่อความชั่ว ความเสียหายต่าง ๆ กลายเป็นเครื่องมือรับใช้กิเลส แต่อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ไม่อาจกำจัดกิเลสหรือดับทุกข์ได้จริง” นิโรธและมรรคเป็นการเชื่อมโยงอริยสัจ 2 ประการแรกคือ ความทุกข์และเหตุแห่งทุกข์ซึ่งเป็นไปตามสภาวะธรรมที่มีประจำ มีตัวละครผู้ที่เข้าใจความจริงของชีวิต และค้นพบหนทางดับทุกข์ นั่นคือนิโรธและมรรคมี 1 ตัวละคร พระมหาชนก พบได้ 3 ประการได้แก่ 1.สัมมาสังกัปปะ เข้าใจและเชื่อมโยงการนำไปสู่ความดับทุกข์ 2. สัมมาวายามะ ความพยายามชอบ ความเพียรชอบทุกรูปแบบและ 3. สัมมาสติ การระลึกชอบการมีสติ รู้จักคิด รู้จักเอาตัวรอด จะทำให้เรารอดพ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง สอดคล้องกับงานวิจัยของแสงเดือน สุขประเสริฐ (2556) ได้ศึกษาบทบาทของตัวละครสตรีที่สื่อหลักธรรมเรื่องจิตในนวนิยาย เรื่องฉานของทมยันตี พบว่า อริยสัจจ 4 คือหลักธรรมที่จะช่วยให้สามารถดับกิเลส ได้หลักธรรมที่ปรากฏนี้เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้เข้าใจเรื่องของ จิตและวิธีการพัฒนาจิตจนสามารถพ้นจากทุกข์ได้การนำเสนอหลักธรรมเรื่องจิตผ่านบทบาทของตัวละครสตรีพบว่ามี 4 ลักษณะ ได้แก่ บทบาทของตัวละครสตรีที่เท่าเทียมกับผู้ชายโดยสามารถบรรลุธรรมและสืบต่อพุทธศาสนาได้ บทบาทของตัวละครสตรี ที่เป็นผู้ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทาง พุทธศาสนาให้แก่ตัวละครตัวอื่น บทบาท

การเป็นผู้ปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่ตัวละครตัวอื่นพบว่ามี 2 ลักษณะ คือ ตัวละครสตรีที่ปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตแก่ตัวละครตัวอื่น และตัวละครสตรีที่ปฏิบัติธรรมในการแสวงหา มรรคา สุนิพพานเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ตัวละครตัวอื่น และสุดท้ายบทบาทของตัวละครสตรีที่ต้องถูกทดสอบคุณสมบัติการปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นผู้ช่วยเหลือตัวละครอื่น ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวละครสตรีในนวนิยายเรื่องฉนวนถูกกำหนดบทบาท ให้เป็นผู้นำเสนอหลักธรรมเรื่องจิตแก่ตัวละครอื่น ในขณะที่เดียวกันต้องปฏิบัติตนเพื่อแสวงหาทางเข้าสู่มรรคานิพพาน

จะเห็นได้ว่าสิ่งที่ปรากฏอยู่อย่างชัดเจนในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก การชี้ให้เห็นถึงพุทธปรัชญาอริยสัจ 4 มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต รีนฤทัย สัจพันธ์ (2552:49) กล่าวว่า”เพราะชีวิตในโลกปัจจุบันนี้เป็นชีวิตที่เร่งรีบ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ด้วยวัตุนิยม บริโภคนิยม และความสำเร็จรูปทำให้ขาดความอดทนในการฝ่าฟันอุปสรรคในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนฆ่าตัวตายเพราะสอบตก นักศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตมาทำรายงานส่งครูเพราะได้คำตอบสำเร็จรูปแทนที่จะไปค้นคว้าจากตำราหนังสือหลาย ๆ เล่มในห้องสมุดมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน คนทำงานเปลี่ยนงานบ่อยเพราะทนงานยากหรืองานลำบากไม่ได้ คนหวังรวยทางลัดด้วยการเล่นหวยเล่นหุ้นมากกว่าการอดออมที่ละเล็กละน้อย ฯลฯ พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ได้สะท้อนให้เห็นพระราชจริยวัตรและพระราชปณิธานพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช อันเป็นแบบอย่างและเป็นสิริมงคลแก่ผู้ที่น้อมนำไปปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเพียร สติ ปัญญา สัจจะ ความเชื่อมั่นในหลักพุทธศาสนา การรักษาหน้าที่ ตลอดจนความมีคุณธรรม”

สรุปองค์ความรู้

พระราชนิพนธ์พระมหาชนก ในฐานะวรรณกรรมคำสอน องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้คือการสืบทอดหลักธรรมที่สำคัญ และพุทธปรัชญาอริยสัจ 4 ในเรื่องของสัมมาวายามะ เรื่องของความเพียรซึ่งเป็นแนวทางหลัก พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระองค์ทรงชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนต้องมีความมุ่งมั่นพยายามกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ลุล่วงเท่านั้นแต่ให้ผู้กระทำต้องแสดงความกล้าหาญ นั่นคือความกล้าเผชิญกับความทุกข์ ปัญหา อุปสรรค ความท้อแท้ทางกายและทางใจ ความกล้าเผชิญกับสิ่งเหล่านี้อย่างมุ่งมั่นและมีมานะเท่านั้น จึงทำให้ผ่านพ้นอุปสรรคไปสู่ความสำเร็จ โดยนำพุทธปรัชญาอริยสัจ 4 มาปรับใช้ พระมหาชนก จึงเป็นกรณีตัวอย่างที่ย้ำความสำคัญได้ว่าผลแห่งการกระทำอย่างความมุ่งมั่น ส่งผลต่อความสำเร็จในเบื้องหน้า และผ่านพ้นอุปสรรคขวากหนามไปได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาพุทธปรัชญาอริยสัจ 4 ที่ปรากฏจากวรรณกรรมคำสอนเรื่องอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

คณิตา หอมทรัพย์. (2562). กลวิธีเปรียบเทียบกลวิธีการเล่าเรื่องระหว่างพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหา
ชนกในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรกับนิทานชาดก ท้าว
มะหาชนก ฉบับลาว. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 16:59-76.

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2553). *ด้วยแสงแห่งวรรณคดีเปรียบเทียบ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ศูนย์วรรณคดี
ศึกษาคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประยงค์ แสนบุราณ.(2557).*พระพุทธศาสนากับนานาลัทธิและปรัชญาศึกษาแนวเปรียบเทียบ*. ขอนแก่น
: สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พระมหาชนกราชทาน “สถานอบรมสั่งสอนให้เบ็ดเสร็จ”. *วารสารสวนดุสิต*. ปีที่ 3 (ฉบับที่ 10) : 4 2
- 47 ; กรกฎาคม - กันยายน 2549.

พระราชวรมณี. (2526). *พุทธธรรม กุฎธรรมชาติและคุณค่าสำหรับชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา.

รุ่งทิพย์ สุวรรณอภิชน. (2539). *ความเป็นมาพระมหาชนก*. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์การพิมพ์.

รีนฤทัย สัจจพันธุ์. (2552). *พระมหาชนก: คำสอนจากพ่อ. ในจากเก่าสู่ใหม่ วรรณศิลป์ไทยไม่สิ้นสูญ*.
กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: 73-109.

สุนทร ณ รัชชี. (2550). *ปรัชญาอินเดีย : ประวัติและลัทธิ*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

